

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

Δελφική Πρόρρησις

Ο Ελληνισμός εκφράζει ταυτωτικά την φυσική τάξη της ύπαρξης, την κοσμική «μοίρα», την απόλυτη σύμπτωση ιδέας και πραγματικότητας.

Γι αυτό και συνιστά την αρμονία μοναδολογίας και ολισμού.

Τα πάντα στον «Κόσμο» υπάρχουν και δρουν το καθένα για τον εαυτό του και με αυτόν όμως τον τρόπο συνέχεται η κοσμική αρμονία: αποτελούν ταυτόχρονα οργανικά μέλη του Παντός-Όλου.

Λιγότερος «ατομισμός» από αυτήν την φυσική «μοναδολογία» δεν ενισχύει, αντίθετα καταστρέφει την κοσμική τάξη. Αν «λυπόταν» το λιοντάρι όταν πεινάει το ελάφι θα δημιουργούσε ανισορροπία στο κοσμικό σύστημα, αν περιορίσεις την παρουσία των βακτηριδίων στο στόμα αυξάνεται η δράση των μυκήτων. Το ίδιο και στην οικονομία: η προστασία ευεργετεί μόνο αν χρειάζεται για ειδικούς λόγους σύμφωνους με την φυσική τάξη, ει δ' άλλως αδυνατίζει και εξασθενεί το προστατευόμενο.

Η έμφαση στις ιδιαιτερότητες είναι συστατικό στοιχείο του Ελληνισμού: γι αυτό ήταν τόσο δημιουργικός ώστε να αποτελέσει το απόλυτο ιστορικό «θαύμα». Όντως μοιάζουμε στους θεούς κατά το σωματικό κάλλος και την νοερή επιβολή.

*ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος: ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν
ματρὸς ἀμφότεροι: διείργει δὲ πᾶσα κεκριμένα
δύναμις, ὡς τὸ μὲν οὐδὲν, ὁ δὲ χάλκεος ἀσφαλὲς αἰεὶ ἔδος
μένει οὐρανός. ἀλλὰ τι προσφέρομεν ἔμπαν ἢ μέγαν
νόον ἤτοι φύσιν ἀθανάτοις,
καίπερ ἐφαμερίαν οὐκ εἰδότες οὐδὲ μετὰ νύκταν
ἄμμε Πότμος
ἄντιν' ἔγραψε δραμεῖν ποτὶ στάθμαν.*

Πίνδαρος, Νεμεονίκαι, VI 1-7

Ο τοπικισμός είναι εξέχον, και εξεχόντως αποτελεσματικό, χαρακτηριστικό του Ελληνισμού από τις Αρχαιοελληνικές πόλεις μέχρι τις κοινότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η ενότητα του Ελληνισμού είναι πολιτισμική. Η θρησκευολογική έκφραση αυτής της πολιτισμικής ταυτότητας πραγματοποιείται στα εξωαστικά ιερά, ιδίως στα μεγάλα και ανεξάρτητα από πόλεις ιερά.

Η συνείδηση ταυτότητας του Έλληνα λειτουργούσε διττά, σε δυο αντίθετες κατευθύνσεις. Αφ' ενός ξεκινούσε από την μονάδα, το άτομο, τον εαυτό του και διερύνετο απισχναινόμενη σε πλατύτερους κύκλους: οι φίλοι, τα συσσίτια στην Σπάρτη (τα ανδρεία στην Κρήτη), η οικογένεια, η τοπική φυλή ή η γειτονία, ο «θίασος» στον οποίο ενδεχομένως ανήκε, η πόλη, η γενική φυλή ή «έθνος» (Δωριεύς ή Ίων) – και εν τέλει μια μάλλον αμυδρή και ασαφής στα όριά της έννοια εθνότητας (Δυτικο)Ευρωπαϊκού είδους – «οι Ευρυτάνες είναι βάρβαροι μάλλον, και είναι οι Μακεδόνες Έλληνες, εκτός από την βασιλική οικογένεια που είναι Αργίτες την καταγωγή». Οι κάτοικοι της Αττικής ήσαν Ίωνες και Πελασγοί που «έγιναν» Έλληνες (Ηρόδοτος). -

Από το άλλο μέρος, αντίστροφα, υπήρχε μια ισχυρή αντίληψη πολιτισμικής ταυτότητας: **κοινωνούμε γιατί σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο (διαφορετικό από την σκέψη άλλων) και ζυγίζουμε την αξία με τα ίδια σταθμά (άλλα από εκείνα άλλων), συμπίπτουμε στην ιεραρχία των προτιμήσεων, μας αρέσουν τα ίδια πράγματα και επιδιώκουμε στόχους με την ίδια σειρά, έχουμε δηλαδή ένα κοινό τρόπο βίου που εκφράζεται σε ένα υψηλό πολιτισμό (τέχνη, ποίηση, θρησκευτικότητα) στον οποίο όλοι μετέχουμε ως (άμεσοι ή έμμεσοι) δημιουργοί του, και όχι ως μιμητές του. Αυτή είναι η ουσία του Ελληνισμού – και πάλι ο μοναδισμός (μοναδολογία και μοναδικότητα πάνε μαζί) ήταν τόσο έντονος που και μέσα στην πολιτισμική κοινή προκάλεσε αρχέτυπα διαφορετικότητας όπως το Δωρικό και το Ιωνικό.**

Οι πολίτες των πόλεων αισθανόντουσαν πολιτισμικά όμοιοι και χαρακτηρισολογικά ίδιοι στο σώμα και στο πνεύμα, εβίωναν την κοινότητα του Ελληνισμού των, στα μεγάλα α-πολιτικά ιερά, κατ' εξοχήν στους Δελφούς και στην Ολυμπία.

Θα ερευνήσουμε το γιατί στους Δελφούς και στην Ολυμπία.

Όταν ο Ηρακλής επετέθη κατά των Ηλείων, τους τελευταίους συνέδραμαν Τριφύλιοι (Πύλιοι) και Πισαίοι (όπου η Ολυμπία). Για να τους τιμωρήσει ο Έρωσ εστράφη εναντίον τους, και οι μεν πρώτοι έπαθαν δεινά, αλλά τους δεύτερους εφείσθη γιατί παραδεδομένος Δελφικός χρησμός τον εμπόδισε:

πατρι μέλει Πίσης, Πυθούς δ' έμοι έν γνάλοισι

(Παυσανίας V,3, 1. Προτιμητέα η γραφή αυτή όπως στην έκδοση Hitzig-Bluemner, και προσεχέστερη στα χειρογραφικά δεδομένα, από την ευρέως υιοθετούμενη εκδοχή του Hermann "Πυθώ δέ μοι έγγυάλιξεν". Parke-Wormell No. 447. – Σωστά L. Andersen, *Studies in Oracular Verses: Concordance to Delphic Responses in Hexameter*, No. 128).

Ο Ολύμπιος Ζευς στην Ολυμπία και ο Απόλλων στους Δελφούς διαδηλώνουν την πεμπτουσία του Ελληνισμού.

Ο Πατήρ και ο Υιός.

Αρχέτυπο για κάθε Ελληνική θρησκευτικότητα.

Ο Απόλλων των Δελφών, ο πρωθήβης άναξ του κάλλους, παντελής γνώστης του χρόνου εξ αιωνιότητας. Ο γιγνώσκων το «τέλος» γνωρίζει όλους τους δρόμους του γίγνεσθαι.

... ὦ ἄνα. κύριον ὅς πάντων τέλος

οἶσθα καί πάσας κελεύθους:

ὄσσα τε χθῶν ήρινά φύλλ' αναπέμπει, χῶπόσαι

έν θαλάσσα καί ποταμοῖς ψάμαθοι

κύμασιν ριπαῖς τ' άνέμων κλονέονται, χῶ τι μέλλει, χῶπόθεν

ἔσσεται, εὔ καθορᾶς.

Πίνδαρος, *Πυθιονίκαι*, IX, 45-52

Αλλά υπάρχει και «κίνδυνος» στα έργα του χρόνου εξ αιωνιότητας, στην ύπαρξη εν τω γίγνεσθαι εκ του Κάλλους της ουσίας. Για τον τρίτο Πυθικό ναό του Απόλλωνος παραδίδεται ότι:

ὦ Μοῖσαι: το<ῦ> δέ παντέχ[νοις

Αφαίστου παλάμαις καί Αθά[νας

τίς ὁ ρυθμός έφαίνετο:

χάλκεοι μέν τοῖχοι χάλκ[εαί

θ' υπό κίονες ἔστασαν,

χρύσει δ' ἔξ ύπέρ αἰετοῦ

ἄειδον Κηληδόνες.
 ἀλλὰ μιν Κρόνου παῖδες
 κεραυνῶ χθόν' ἀνοιξάμ[ε]νο[ι
 ἔκρυψαν τὸ [π]άντων ἔργων ἱερώτ[ατον
 γλυκείας ὁπὸς ἀγασ[θ]έντες,
ὄτι ξένοι ἔφ[θ]<ι>νον
ἄτερθεν τεκέων
ἀλόχων τε μελ[ί]φροσι αὐδ[ᾶ] θυ-
μὸν ἀνακρίμναντες; ἐπε[
λυσίμβροτον παρθενία κε[
ἀκηράτων δαίδαλμα [
 ἐνέθηκε δὲ Παλλὰς ἀμ[
 φωνᾶ τὰ τ' ἐόντα τε κα[ῖ
 πρόσθεν γεγενημένα
 ἅ τ' ἔσσε]ται Μναμοσύνα[ς κόραι
 ]παντα σφιν ἔφρα[σαν
 Πίνδαρος, Παιάνες, VIII, 65-86 Maehler

Παράβαλε και την εξέταση του συμποτικού προβλήματος στον Πλούταρχο γιατί οι φοίνικες είναι πανταχού παρόντες στους ιερούς αγώνες και χορούς. Καταλήγεται:

Βαβυλώνιοι μὲν γὰρ ὕμνοῦσι καὶ ἄδουσιν ὡς ἐξήκοντα καὶ τριακόσια χρεῖων γένη παρέχον αὐτοῖς τὸ δένδρον. ἡμῖν δὲ τοῖς Ἑλλησιν ἥκιστα μὲν ἐστὶ χρεῖωδης, ἀθλητικῆς δὲ φιλοσοφίας καὶ τὸ ἄκαρπον ἄν εἴη: κάλλιστος γὰρ ὢν καὶ μέγιστος ὑπ' εὐταξίας οὐ γόνιμός ἐστι παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ τὴν τροφήν ὥσπερ ἀθλητοῦ περὶ τὸ σῶμα τῆς εὐταξίας ἀναλίσκουσης σμικρὸν αὐτῷ καὶ φαῦλον εἰς σπέρμα περίεστιν.

Πλούταρχος, Συμποσιακῶν, Η, 4, 724^E

Στις «Βασσάρες» ή «Βασσαρίδες», δεύτερη τραγωδία της Λυκούργειας τριλογίας, ο Αισχύλος παρουσιάζει τον Ορφέα, έχοντας επισκεφθεί τον Άδη, να μεταστρέφεται, και να κατευθύνει την λατρεία του προς τον Απόλλωνα/Ήλιο αντί του Διονύσου που υμνολογούσε μέχρι τότε. Φρικτά τιμωρώντας τον ο Διόνυσος διηγείρε τις Βασσάρες/Μαινάδες εις διαμελισμό του. [v. St. Radt, *Tragicorum Graecorum Fragmenta*, vol. 3, Aeschylus, pp. 138sq.]. Αγγειογραφίες παρέχουν τα ευγλωττότερα σχόλια στην ιδέα αυτή. Εκστασιασμένος ο Ορφεύς δαφνοστεφής υμνεί με την κιθάρα του, συνεπαρμένοι γύρο του οι νεαροί Θράκες τον ακούνε επιλήσμονες πάσης χρονικής μέριμνας οικογένειας και οικονομίας, όπως οι μαγευόμενοι από τις χρυσές Κηληδόνες του χάλκινου τρίτου ναού των Δελφών στον Παιάνα του Πινδάρου παραπάνω. (cf. e.g. E. Pfuhl, *Malerei und Zeichnung der Griechen*, III Band, Abb. 554; J. Boardman, *Athenian Red*

Figure vases, The Classical Period, No. 189). Πεπτωκώς ο βάρδος, υψώνοντας την λύρα του, πλήττεται πολλαπλά και ανιλέητα από τις Θράκισσες Βασσάρες. (cf. e.g. Pfuhl, *op. cit.*, Abb. 416; J. Boardman, *Athenian Red Figure Vases, The Archaic Period*, figs. 277; 354; id., *Athenian red Figure Vases, The Classical Period*, figs. 64; 122).

30 Οκτωβρίου 2017